

## Forslag

til

### Lov om centre for højere uddannelser.

Fremsat den 11. marts 1966 af *undervisningsministeren*.

**§ 1.** Planlægningen af de højere uddannelsers udbygning omfatter de bestående universiteter og læreanstalter i København, Odense og Århus samt spørgsmålet om oprettelse af nye centre for højere uddannelser i områderne ved Esbjerg, Roskilde og Ålborg.

**§ 2.** Lovforslag om de bevillingsmæssige rammer for udbygningen af universiteterne i København, Odense og Århus fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1967-68.

### *Bemærkninger til lovforslaget.*

Ved lov nr. 190 af 4. juni 1964 om oprettelse af et universitet i Odense bemyndigedes undervisningsministeren til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger med henblik på oprettelsen af et universitet i Odense samt til at etablere et permanent planlægningsudvalg med den opgave at yde vejledning ved planlægningen af den videre universitets- og læreanstaltsudbygning.

I bemærkningerne til forslaget til nævnte lov blev bl. a. anført følgende:

„I 1963-64 er ved de to universiteter tilsammen indskrevet over 17.000 studerende. Den gennemsnitlige størrelse af de dimittendårge, som ligger til grund for dette antal studerende, har været ca. 5.500. En forøgelse af det årlige antal nye studenter til 13-15.000 må antages at få mere end en fordobling af det nuværende antal universitetsstuderende til følge, således at der i løbet af 1980'erne efter alt foreliggende vil være behov for i hvert fald 34-35.000 studiepladser, alt forudsat at man ønsker at opretholde den frie studieadgang til vore universiteter. Forudsættes i den fremtidige planlægning Københavns universitet indrettet efter en kapacitet på ca. 12.000 som den mest hensigtsmæssige for dette universitet, de historiske og pladmæssige forhold taget i betragtning, og Århus universitet til ca. 5.000 studerende som den største, dette universitet og universitetsplanlægningsudvalget fin-

der den mest hensigtsmæssige for dette, vil der til sin tid være et behov for ca. 17-18.000 studiepladser udover de i dag bestående universiteter. Da en række forhold taler for, at kommende nye universiteter bør planlægges efter en størrelsesorden som gældende for Århus universitet eller efter en kapacitet på ca. 5.000 studerende, kan der således — udover Odense — påregnes et behov for yderligere 3 universiteter inden udgangen af dette århundrede, hvor Danmarks befolkningstal formentlig vil være nået op på ca. 6 millioner.“

„Efter regeringens opfattelse peger det foreliggende materiale og de foreliggende oplysninger således i retning af, at der udover Odense universitet bør etableres yderligere 3 universiteter i de kommende årtier. Selv om endelig stillingtagen ikke kan ske på indeværende tidspunkt, bør denne målsætning indgå i planlægningsudvalgets arbejde.“

Det folketingsudvalg, som behandlede lovforslaget sluttede sig til disse betragtninger, og i sin betænkning af 22. maj 1964 udtalte udvalget bl. a.:

„Udvalget kan tilslutte sig, at det i dag foreliggende materiale peger i retning af etablering af yderligere 3 universiteter i de kommende årtier, men at der ikke kan tages endelig stilling til hele

dette spørgsmål, før nærmere undersøgelser er foretaget af planlægningsudvalget. I overvejelserne af disse spørgsmål bør efter udvalgets opfattelse naturligt indgå hensynet til, at der sikres en rimelig balance mellem landsdelene ved placeringen af nye højere uddannelsesinstitutioner.“

Udvalget gav endvidere udtryk for ønsket om, at overvejelserne vedrørende placeringen af de nye universiteter blev fremmet mest muligt.

Den 4. november 1965 modtog undervisningsministeren en henvendelse fra repræsentanter for de kredse, som arbejder for oprettelsen af et universitet i det sydlige Jylland, hvori det indtrængende blev henstillet, at der endnu i folketingssamlingen 1965-66 blev truffet principiel beslutning om et sydjysk universitets geografiske placering.

Foranlediget af denne henvendelse og under henvisning til folketingsudvalgets nævnte ønske om at fremme overvejelserne om placeringen af de nye universiteter, anmodede undervisningsministeren den 8. november 1965 det i loven om oprettelse af et universitet i Odense hjemlede permanente planlægningsudvalg, der under navnet Planlægningsrådet for de højere uddannelser var blevet nedsat den 1. januar 1965, om at lade disse tilkendegivelser indgå i sine overvejelser af den fremtidige universitetsudbygning.

Planlægningsrådet, der i 1. halvdel af 1965 havde ført en generaldebat om de højere uddannelsers problemer og rådets opgaver samt behandlet spørgsmålet om tilgangen til de lægevidenskabelige fakulteter, var derefter gået i gang med at udarbejde en planskitse for de højere uddannelsers udbygning i perioden indtil 1980.

I denne planskitse, der påregnes udarbejdet i løbet af 1966, vil indgå prognoser for tilgangen til og studenterbestanden ved de højere uddannelser, undersøgelser over behovet for akademisk uddannet arbejdskraft, prognoser for behovet for lærere og undersøgelser af mulighederne for at dække det beregnede behov, forslag til ændringer af de højere uddannelsers struktur med henblik på nedbringelse af studietiderne og forøgelse af det antal studerende, som afslutter deres studier med en eksamen, forslag til udbygning af eksisterende og nye centre for højere uddannelser med angivelse af de studiemuligheder, som bør findes ved de nye centre.

Planskitzen forudsættes endvidere at indeholde opgørelser over de investeringer, som vil være nødvendige for at etablere studiepladserne og de nødvendige forskningsfaciliteter for lærerne, de forøgelser af driftsudgifterne, som de forøgede

uddannelsesanlæg og det stigende antal lærere og hjælpepersonale vil medføre, og en oversigt over udgifternes fordeling over den periode, planen dækker. Det kan i denne forbindelse oplyses, at undervisningsministeren den 4. september 1965 har anmodet planlægningsrådet om i sine undersøgelser direkte at inddrage spørgsmålet om omfanget af de investeringer m. v., som må skønnes nødvendige for at afskaffe adgangsbegrænsningen ved læreanstalterne, således at sådant materiale kan danne grundlag for den prioritering af opgavernes løsning, som man i så fald vil blive stillet overfor.

Efter modtagelsen af den foran nævnte henvendelse af 8. november 1965 samlede planlægningsrådet sine overvejelser om spørgsmålet om, hvor mange nye centre for højere uddannelser der måtte forudses oprettet, og hvor de i givet fald burde placeres geografisk. Den 7. december 1965 afgav planlægningsrådet den som bilag 1 til lovforslaget optagne indstilling, hvoraf det fremgår, at rådet — med undtagelse af ét medlem — finder, at der inden år 2000 sandsynligvis vil være behov for oprettelse af 3 nye centre for højere uddannelser i henholdsvis Nordjylland, Sydjylland og på Sjælland, og at rådet énstemmigt går ind for, at disse centre placeres ved Ålborg-Nørresundby, Esbjerg-Ribe og Roskilde.

Rådet ønsker dog at understrege, at påbegyndelsen af nye universiteter må ske successivt efter en nøje vurdering af de til enhver tid forhåndenværende undervisnings- og forskningskræfter og disses mest hensigtsmæssige udnyttelse og under hensyn til studentertilgangen i de forskellige dele af landet.

De ledende hensyn ved opstillingen af en samlet plan for udbygningen af universiteter og højere læreanstalter må være:

- 1) at hovedvægten lægges på, at der sikres en hurtig udvidelse af undervisnings- og forskningskapaciteten,
- 2) at nye centre for højere uddannelser ikke etableres, uden at der er rimelig sikkerhed for, at de på de undervisnings- og forskningsområder, de skal dække, kan opnå den fornødne høje standard.
- 3) at den samlede plan tilrettelægges på en sådan måde, at der tilvejebringes den bedst mulige dækning for samfundets samlede behov for akademisk uddannet arbejdskraft.

Indstillingen, suppleret med det bilagsmateriale, hvorpå den bygger, er af planlægningsrådet samlet i et hæfte, som er offentliggjort i slutningen af februar 1966. Eksemplarer er samtidig tilstillet folketinget.

Det fremsatte lovforslag bygger på denne indstilling, idet regeringen i overensstemmelse med folketingets tilkendegivelse under behandlingen af lovforslaget om universitetet i Odense og under hensyn til henvendelsen af 4. november 1965 har ment at burde forelægge problemerne i forbindelse med den stedlige placering af nye centre for højere uddannelse og forskning (universitetscentre) for folketinget allerede i indeværende folketingssamling, uanset at en række forhold kan tale for at vente med en endelig stillingtagen, indtil den af planlægningsrådet bebudede planskitse foreligger.

Med selve planlægningsrådets indstilling fulgte endvidere en redegørelse for det grundlag, hvorpå rådets indstilling er udarbejdet. I denne redegørelse hedder det bl. a., at man i 1980 efter et forsigtigt skøn må regne med, at ca. 13.500 vil tage studentereksamen, jfr. nedenstående tabel:

*Studenterproduktion 1950-1980.*

Faktiske og beregnede tal.

1950.....	2.628	1971.....	9.600
1955.....	3.136	1972.....	10.000
1960.....	4.468	1973.....	10.400
1963.....	6.943	1974.....	10.800
1965.....	8.958	1975.....	11.200
		1976.....	11.600
1966.....	8.600	1977.....	12.000
1967.....	8.900	178.....	12.300
1968.....	9.200	1979.....	12.800
1969.....	9.100	1980.....	13.500
1970.....	9.300		

13.500 studenter svarer til 18,5 pct. af en årgang. Til sammenligning kan det anføres, at man i Norge og Sverige forventer, at 22 pct. af en årgang i 1970 vil tage studentereksamen (fra det almene gymnasium). Det fremgår i øvrigt af tabellen, at stigningen i studenterproduktionen må forventes at forstærkes i slutningen af 1970'erne, hvor børn af forældre fra de store årgange i 1940'erne begynder at nå op i 18-19 års alderen, og denne forstærkede stigning vil fortsætte ind i 1980'erne.

Rådet har beregnet den fremtidige studenterproduktion i samarbejde med det af undervisningsministeriet nedsatte planlægningsudvalg for gymnasieskolerne, der således anvender de samme prognoser i sit arbejde med planlægningen af gymnasieskolevæsenets udbygning.

Det hedder videre i planlægningsrådets redegørelse:

„Afgørende for, i hvilket omfang de højere uddannelser skal udbygges, er, hvor stor en del af studen-

terne der efter studentereksamen vil søge højere uddannelse. For øjeblikket kan man skønne, at ca. 85 pct. af studenterne tilmeldes de højere uddannelser. Overføres dette forhold til 1980, vil det betyde en nyttilgang på ca. 11.500 til de højere uddannelser. Med de på indeværende tidspunkt planlagte udvidelser vil de højere læreanstalter (hvortil adgangen er begrænset) kunne optage ca. 2.500 heraf, hvorefter der resterer ca. 9.000 til fordeling mellem de bestående universiteter og nye centre for højere uddannelser. — — “

„Forudsætter man, at Københavns og Århus universiteter ikke skal udbygges udover en bestemt kapacitet målt i antallet af studiepladser, må man indrette forholdene således, at tilgangen svarer til afgang. På grundlag af de forhåndenværende arealmæssige udvidelsesmuligheder er det næppe forsvarligt i en længere periode at have væsentligt mere end tilsammen ca. 25.000 studerende ad gangen under uddannelse ved universiteterne i København og Århus. Da de stigende krav, som forskningen og efter- og videreuddannelsen stiller, vil medføre arealbehov, der må tilgodeses sideløbende med behovet for studiepladser, er det derfor ikke usandsynligt, at det ovenfor anførte skøn på 25.000 studerende er sat for højt. Under hensyn til de nuværende studieforløb (gennemsnitlig opholdstid ved universiteterne mellem 6 og 6,5 år) vil man i 1980 ikke kunne optage mere end ca. 4.500 studerende ved Københavns og Århus universiteter tilsammen. Til rest bliver der da omkring 1980 årligt ca. 4.500 studenter, der ikke kan optages ved de eksisterende og planlagte uddannelsesinstitutioner (bortset fra Odense universitet).

Da man på indeværende tidspunkt ikke har taget stilling til, hvorledes man tænker sig de forskellige højere uddannelser udbygget, er det ikke muligt at afgøre, hvor stor en yderligere bestand man skal regne med på baggrund af en tilgang til centret i Odense og nye centre for højere uddannelser på ca. 4.500 studerende årlig. Hvis de nuværende studieforløb ved universiteterne overføres til centrene, må man regne med et behov for studiepladser på mellem 27.000 og 30.000 i løbet af 1980'erne. Hvis kortere studieforløb opnås, må man regne med et mindre antal studiepladser. En gennemsnitlig opholdstid på 5 år vil således føre til et behov på 22.500 studiepladser. Det skal understreges, at disse tal er, hvad man kan vente på baggrund af stigningen i studenterproduktionen indtil 1980. Tallene er således minimum for, hvad der kan forventes når man skal dække 1980'ernes behov for studiepladser.

I nedenstående tabel vises en beregnet udvikling i

bestanden af studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter frem til 1980. Ved sammenligning med den beregnede udvikling i studenterproduktionen viser disse bestandsopgørelser i periodens første del en betydelig kraftigere vækst end studenterproduktionen, forårsaget af at de

store tilgangsårge fra begyndelsen af 1960'erne endnu kun gør sig gældende på studierne første trin. Det skal bemærkes, at bestandsopgørelserne er baseret på de nuværende studieforsøg og de på nuværende tidspunkt planlagte udvidelser af de eksisterende højere læreanstalter."

	Samlet antal studerende under højere uddannelse	Heraf påregnes følgende antal studerende optaget på de lukkede studier ved læreanstalterne med de i dag planlagte udvidelser	Rest til fordeling på de bestående universiteter og nye centre for højere uddannelser
1966 .....	34.000	9.500	24.500
1967 .....	37.000	10.000	27.000
1968 .....	40.000	10.500	29.500
1969 .....	42.000	10.500	31.500
1970 .....	44.000	11.000	33.000
1971 .....	45.000	11.000	34.000
1972 .....	47.000	11.000	36.000
1973 .....	48.000	11.000	37.000
1974 .....	50.000	12.000	38.000
1975 .....	52.000	12.000	40.000
1976 .....	53.000	12.000	41.000
1977 .....	55.000	12.000	43.000
1978 .....	56.000	12.000	44.000
1979 .....	58.000	12.000	46.000
1980 .....	60.000	12.000	48.000

Det fremgår af det foranstående, at planlægningsrådet har bygget sine beregninger over tilgangen til de højere uddannelser på prognoser for tilgangen til gymnasiet. Disse prognoser, der af rådet betegnes som et forsigtigt skøn, må ganske naturligt være behæftet med usikkerhedsmomenter. Bl. a. vil ændringer i skolestrukturen i løbet af perioden indtil 1980 næppe kunne undgå at øve indflydelse på studenterproduktionens størrelse. På den anden side vil indførelse af en højere forberedelseseksamen — som foreslået i lovforslag nr. 41, folketingssamlingen 1965-66 — muligvis kunne bevirke, at denne nye uddannelse vil blive søgt af en del elever, som ellers ville være gået ind i gymnasiet, således at stigningen i tilgangen til gymnasiet afsvækkes. Det må dog anses for givet, at der på en eller anden måde skabes forbindelse mellem en højere forberedelseseksamen og de højere uddannelser, og man må i så fald regne med den mulighed, at den samlede tilgang til de højere uddannelser af studerende med studentereksamen og højere forberedelseseksamen med eventuelle tillægsprøver vil blive større, end tilfældet ellers ville være. Det er tillige ganske utvivlsomt, at der i løbet af den omhandlede periode vil fremstå andre adgangsveje til de højere uddannelser end de i dag kendte.

I bemærkningerne til forslaget til lov om Odense

universitet skønnede man, at der i løbet af 1980'erne ville blive behov for i hvert fald 34-35.000 studiepladser ved universiteterne. Dette forsigtige skøn finder man nu i planlægningsrådet er for lavt anslået, idet man som ovenfor anført regner med, at der i 1980 vil være behov for ca. 48.000 studiepladser udover de 12.000 studiepladser, der efter de i dag godkendte planer vil være ved de højere læreanstalter, og at dette behov vil stige yderligere i løbet af 1980'erne. De to skøn er dog ikke umiddelbart sammenlignelige, idet der i planlægningsrådets tal også indgår studiepladser ved højere uddannelser, som i dag ligger uden for universiteterne.

Der er i 1965-66 henholdsvis 16.900 og 5.900 studerende ved universiteterne i København og Århus, og ifølge planlægningsrådets 1. beretning vil det kunne forventes, at der i 1972 vil være henholdsvis 25.000 og 8.700 studerende ved de to universiteter.

Tallene viser, at der er et presserende behov for en hurtig udbygning af universiteterne i København og Århus samt i Odense. I København og Århus findes således en lang række forudsætninger: Lærerkrafter, lokaler, biblioteker, forskningsinstitutioner osv., der kan bygges på, når der skal skaffes plads til et stort antal studerende, ligesom de bestående universiteter er de steder, hvor de lærere og forskere, som skal bemandle nye centre, i første række skal

## F. t. 1. om centre for højere uddannelser.

uddannes. I Odense vil man til sommer, altså to år efter lovens vedtagelse, kunne optage 100-120 studerende til skoleembedseksamen, og man påregner endvidere at kunne optage 50-60 medicinere.

Man må endelig erkende, at det vil være urealistisk at bringe Københavns universitet med på en kapacitet på 12-14.000 studiepladser, således som nævnt i bemærkningerne til lovforslaget om Odense universitet. Man må regne med, at opbygningen af de nye centre til en kapacitet, som virkelig vil lette presset på de bestående universiteter, vil være et betragteligt åremål, og det vil derfor ikke være forsvarligt kun at udbygge Københavns universitet til den ovennævnte kapacitet, når det i lang tid skal arbejde med en meget betydelig overbelægning. Af bilag 2 fremgår det da også, at man i Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet foreløbig arbejder med planer, som indebærer en kapacitet på omkring 20.000 studiepladser. For så vidt angår Århus universitet arbejdes der med planer, som skulle sikre universitetet tidssvarende forhold for ca. 5.000 studerende, jfr. bilag 3. Af bilag 4 fremgår det endelig, at idékonkurrencen om Odense universitet bygger på den forudsætning, at der i Odense skal skabes studiepladser for 5.000 studerende. Overvejelserne om disse 3 universiteters samlede størrelse og om kapaciteten inden for de enkelte studieretninger er dog ikke afsluttede endnu, idet disse overvejelser hænger nøje sammen med den førnævnte planskitse, som planlægningsrådet har under udarbejdelse.

I forbindelse med spørgsmålet om den geografiske placering af 3 nye centre for højere uddannelser har ministeriet og planlægningsrådet modtaget henvendelser fra Haderslev, Ribe, Kolding-Vejle-Fredericia, Ålborg, Helsingør, Holbæk, Næstved, Roskilde og Lolland-Falster, der fremsatte ønsker om at blive sæde for et universitetscenter. Desuden har planlægningsrådet ført forhandlinger med myndighederne i Esbjerg. Af bilag 1 fremgår det, hvilke forudsætninger planlægningsrådet har bygget på ved sin indstilling om, hvor man kan anbefale nye centre placeret, og af den af rådet offentliggjorte redegørelse fremgår det, hvilke nærmere overvejelser og hvilket materiale der ligger bag indstillingen. Rådet understreger heri, at den forskning og de højere uddannelser, der i fremtiden skal bygges op uden for de nuværende universitetsbyer, må samles i egentlige centre, idet man — bortset fra de økonomiske og administrative fordele det indebærer — kun derved vil kunne skabe et alsidigt forsknings- og studiemiljø, som kan virke tiltrækkende på kvalificerede videnskabsmænd og studerende.

Bl. a. anføres det i rådets redegørelse, at man,

såfremt der placeres et center ved Esbjerg, må fraråde, at centret deles, således at f. eks. et helt fakultet eller en faggruppe placeres i eller ved Ribe, medens de øvrige dele ligger ved Esbjerg, idet det dog ikke vil kunne udelukkes, at enkelte institutter miljømæssigt vil kunne drage fordel af en placering i selve Ribe.

For så vidt angår spørgsmålet om placeringen af et universitetscenter i det sydlige Jylland skal bemærkes, at planlægningsrådet har afstået fra en bedømmelse af den nationalpolitiske betydning af et universitetscenters placering i Sønderjylland, idet rådet ved afgørelsen af placeringsspørgsmålet, inden for de forudsætninger man i øvrigt har opstillet, har tilstræbt geografiske placeringer, som vil lette adgangen til højere uddannelser for den størst mulige del af befolkningen. Hensynet til Vestjyllands uddannelsessøgende ungdom har derfor medvirket til rådets forslag om at placere et sydjysk center for højere uddannelser i Esbjerg-Ribeområdet. Dette syn på placeringen deles også af et flertal i landsplanudvalget, som ud fra landsplanmæssige hensyn går ind for, at et sydjysk universitet oprettes ved Esbjerg.

Planlægningsrådet har på indeværende tidspunkt ikke set sig i stand til at udtale sig om, hvornår og i hvilken rækkefølge nye centre bør oprettes, samt om hvilke studieretninger der skal findes inden for det enkelte center, idet disse spørgsmål bl. a. er afhængige af de resultater, man når frem til i forbindelse med den føromtalt planskitse. Regeringen finder ligeledes, at det endnu må være for tidligt at tage stilling til den rækkefølge, hvori de nye centre bør oprettes, men i overvejelserne herom må det være af afgørende betydning, hvordan man hurtigst og bedst kan afstede de bestående universiteter.

Når rådet alligevel allerede på nuværende tidspunkt har ment at burde udtale sig om, hvor nye centre bør placeres, skyldes det, at forberedelserne til et universitetscenters oprettelse er meget langvarige. Man må således gennem byplanlægning sikre de fornødne universitetsarealer, ligesom man fra lokal side må forberede den investering, som må foretages i boliger og serviceinstitutioner, for at den befolkningsforøgelse, som universitets personale og studenter betyder, kan få sit behov dækket. På centralt hold kræver gennemførelsen af en så omfattende opgave som udbygningen af et universitetscenter en omhyggelig planlægning og forberedelse af studiestrukturen, bemandingsplaner, anskaffelse af udstyr, herunder opbygningen af et universitetsbibliotek, og selve byggeriet. De erfaringer, man hidtil har gjort med opbygningen af Odense universitet, viser, hvilke vanskeligheder der

er forbundet med en forceret opbygning af et universitet.

Under hensyn til disse omstændigheder har regeringen fundet det rigtigst at fremlægge planlægningsrådets indstilling og et på grundlag heraf udarbejdet lovforslag for folketinget, idet man erklærer sig rede til forhandlinger på grundlag af den debat, der måtte blive ført om forslaget.

Planlægningsrådet understreger stærkt i sin indstilling de meget store problemer, man kæmper med ved de bestående universiteter, og peger på, at de lærere og forskere, som skal knyttes til de nye centre, skal uddannes ved de bestående universiteter og læreanstalter, hvorfor bestræbelserne først og fremmest må samle sig om at skabe tidsvarende forhold for disse institutioner, da dette må være en forudsætning for, at de nye centre kan bemandes.

Som nævnt arbejder man for tiden i planlægningsrådet på en planskitse for de højere uddannelsers udbygning, samtidig med at man i Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet og Udvalget vedrørende oprettelse af et universitet i Odense, der har sekretariatsmæssig fællesskab med planlægningsrådet, fortsat arbejder med de to universiteters problemer. Det er derfor i øjeblikket ikke muligt at få et klart billede af det mønster, hvorefter udbygningen af de højere uddannelser vil komme til at foregå i de kommende årtier. Det kan dog under alle omstændigheder allerede forudses, at der vil blive tale om overordentlig store investeringer og dermed følgende stigninger i de årlige driftsudgifter. Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet skønner således, at en gennemførelse af Københavns universitets udvidelse og modernisering vil kræve op imod 1.000 mill. kr. Udbygningen af Århus universitet anslås at ville koste 320 mill. kr., medens opførelsen af Odense universitet i dag, hvor projekteringen endnu ikke er begyndt, i første omgang antages at ville koste ikke under 500 mill. kr. Planlægningsrådet har ikke foretaget nogen egentlig undersøgelse af, hvad tre nye centre a 5.000 studiepladser vil koste, og har heller ikke haft tid og mulighed for det, men anslår skønsmæssigt udgiften til 100.000 kr. pr. studieplads, hvilket svarer til 500 mill. kr. pr. center eller det samme, som man i dag regner med, at Odense universitet vil komme til at koste. Det vil sige, at den samlede udbygning af 6 universitetscentre skønsmæssigt vil komme til at koste ikke under 3 milliarder kr. Hertil kommer udgifterne ved den udflytning af militære anlæg fra arealer i København og Århus, som er en forudsætning for de to universiteters udbygning, samt udgifter til kollegiebyggeri. Da man ikke kan regne

med for alvor at komme i gang med udbygningen før henimod 1970, vil det sige, at der skal investeres 300 mill. kr. årlig, hvis man skal nå at tilvejebringe det antal studiepladser, som der skønnes at være behov for i 1980. Hvis det ikke kan anses for realistisk at regne med så store årlige investeringer, og hvis det ikke bliver muligt ved de bestående universiteter og læreanstalter at uddanne lærere og forskere til bemanding af nye centre inden for denne periode, må man regne med, at udbygningen må strækkes over en længere årrække med deraf følgende vanskeligheder inden for de højere uddannelser endnu lang tid fremover.

Det er hensigten, efterhånden som arbejdet skrider frem i planlægningsrådet og i de organer, som beskæftiger sig med universiteterne i København, Århus og Odense, at fremsætte lovforslag om de enkelte universiteters og centres udbygning med angivelse af de økonomiske rammer, inden for hvilke udbygningen skal finde sted.

*ad § 1.* Bestemmelsen har til formål at understrege vigtigheden af udbygningen af de bestående universiteter og læreanstalter og at fastlægge de geografiske rammer for den igangværende planlægning af de højere uddannelsers udbygning.

Man lægger ligesom planlægningsrådet afgørende vægt på, at de enkelte nye centre i stedlig henseende oprettes og udbygges som en enhed, og at en spredning af fakulteter eller faggrupper på flere byer bør undgås. Det skal dog ikke herved udelukkes, at enkelte institutter vil kunne placeres udenfor de enkelte centre, hvis det findes formålstjenligt. Der er ved fastlæggelsen af, hvilke områder der skal inddrages i planlægningen, ikke taget stilling til, hvornår og i hvilken rækkefølge de enkelte nye centre bør søges etableret.

Der vil, efterhånden som planlægningen skrider frem, og efterhånden som forudsætningerne derfor er til stede, blive fremsat lovforslag om de enkelte centres oprettelse.

*ad § 2.* Regeringen lægger afgørende vægt på, at der snarest muligt ved lov fastlægges bevillingmæssige rammer for udbygningen af universiteterne i København, Odense og Århus, da Københavns og Århus universiteter vil have til opgave dels i en årrække fremover at modtage hovedparten af den stadig stigende studentertilgang, dels at uddanne de lærere og forskere, som er en forudsætning for en kvalificeret bemanding af nye centre, og da Odense universitet er den institution, som først kan blive i stand til at aflaste de to bestående universiteter.

**PLANLÆGNINGSRÅDET**  
for de højere uddannelser.

**Bilag 1.**

*Den 7. december 1965.*

**Indstilling fra planlægningsrådet for de højere uddannelser til undervisningsministeriet om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser og forskning (universitetscentre) i Danmark.**

Den 8. november 1965 oversendte undervisningsministeren til planlægningsrådet en henvendelse fra en række repræsentanter for kredse i det sydlige Jylland, som indtrængende henstillede, at ministeren søger udvirket, at der endnu i indeværende folketingsssamling træffes principiel beslutning om et sydjysk universitets geografiske placering. Idet ministeren henviste til folketingsudvalgets betænkning af 22. maj 1964 om oprettelse af et universitet i Odense, anmodede ministeren planlægningsrådet om at tage hensyn hertil i forbindelse med rådets almindelige overvejelser af den fremtidige universitetsudbygning.

Planlægningsrådet, der for tiden arbejder på en planskitse for den langsigtede udbygning af de højere uddannelser, har derfor følt sig foranlediget til allerede nu at fremkomme med en udtalelse vedrørende den geografiske placering af nye universitetscentre, medens den samlede planskitse først vil kunne foreligge i løbet af 1966.

Som et led i arbejdet med planskitsens udarbejdelse har rådet foretaget beregninger over den fremtidige tilgang til de højere uddannelser, taget i videst forstand, i tiden indtil 1980. Ud fra de forudsætninger, det er fundet rimeligt at lægge til grund, beregnes den årlige studenterproduktion til at stige fra ca. 8.600 i 1966 til 13.000-14.000 i 1980. Efter hidtidige erfaringer vil det herefter kunne forventes, at antallet af universitetsstuderende i det mindste bliver dobbelt så stort som nu, hvor det er ca. 22.000.

Dette skøn over den forventede udvikling bygger på en række forudsætninger bl. a. vedrørende fortsat begrænsning af tilgangen til de højere læreanstalter samt uddannelses-

struktur og studievilkår. Såfremt der skabes muligheder for en udvidelse af tilgangen til de højere læreanstalter, hvor der i dag er adgangsbegrænsning, vil presset på universiteterne formentlig blive noget mindre, men til gengæld vil kræves en større økonomisk indsats vedrørende udbygningen af de andre højere uddannelser.

Rådet har i øvrigt igangsat overvejelser vedrørende mulighederne for indførelse af en mere differentieret uddannelsesstruktur og behovet for nye uddannelsesformer, ligesom man overvejer generelle kriterier for de betingelser, som en studerende ved indskrivningen ved et universitet eller en højere læreanstalt må opfylde for at kunne gennemføre uddannelsen. Resultatet af disse overvejelser vil dog næppe føre til nogen væsentlig lettelse af presset på de højere uddannelser.

Under rådets drøftelser i foråret af situationen omkring de lægevidenskabelige fakulteter ved Københavns og Århus universiteter fremgik det klart, at en af de alvorligste hindringer for en udbygning af de højere uddannelser er mangelen på kvalificerede lærerkræfter, og hensynet hertil må være et af de vigtigste ved den nærmere tilrettelæggelse af udbygningen af de nye universitetscentre.

Allerede på grundlag af de hidtil foretagne beregninger er rådet nået til den opfattelse, at der sandsynligvis inden år 2000 vil opstå et behov for oprettelse af yderligere tre universitetscentre. Man anser det derfor for vigtigt, at man allerede nu træffer bestemmelser om, hvor de til sin tid bør etableres. En sådan fastlæggelse vil dels være af betydning for rådets videre arbejde, dels være

nødvendigt med henblik på de dispositioner, der i tide må træffes af de byer og landsdele, hvor de kommende centre kan forventes placeret.

Rådet ønsker imidlertid at understrege, at påbegyndelse af nye universiteter må ske successivt efter en nøje vurdering af de til enhver tid forhåndenværende undervisnings- og forskningskræfter og disses mest hensigtsmæssige udnyttelse og under hensyn til studentertilgangen i de forskellige dele af landet.

De ledende hensyn ved opstillingen af en samlet plan for udbygningen af universiteter og højere læreanstalter må være:

- 1) at hovedvægten lægges på, at der sikres en hurtig udvidelse af undervisnings- og forskningskapaciteten,
- 2) at nye centre for højere uddannelser ikke etableres, uden at der er rimelig sikkerhed for, at de på de undervisnings- og forskningsområder, de skal dække, kan opnå den fornødne høje standard,
- 3) at den samlede plan tilrettelægges på en sådan måde, at der tilvejebringes den bedst mulige dækning for samfundets samlede behov for akademisk uddannet arbejdskraft.

Rådet kan ikke på nuværende tidspunkt tage stilling til, hvilke uddannelsesretninger der vil være mulige og påkrævede inden for nye centre for højere uddannelser og forskning.

De undersøgelser, rådet for tiden foretager med henblik på ændringer i uddannelsernes struktur og indbyrdes samspil, vil få betydning for centrenes omfang og opbygning.

Det er for rådet helt afgørende, at der ved den geografiske placering af de nye centre lægges vægt på følgende hensyn:

- 1) at et universitetscenter placeres i tilknytning til et bysamfund, der er stort nok til at kunne følge med i udbygningen af de serviceinstitutioner, som skal betjene den betydelige befolkningsforøgelse, der vil komme i løbet af den periode, hvori centret bygges op.
- 2) at der omkring centret findes en befolkningskoncentration, der er så stor, at der er muligheder for at rekruttere deltid-beskæftigede akademiske lærere samt ikke-videnskabeligt personale som f. eks. laboratorieassistenter, kontorpersonale og rengøringsassistenter,

3) at centret kommer til at glide ind på lige fod med de mange andre aktiviteter, som præger et bysamfund, således at studenter og lærere ikke vil være henvist til at leve i et miljø, som er énsidigt præget af universitetet. I den forbindelse anser man det for en investeringsmæssig fordel, at det ikke skal være nødvendigt at opføre kollegier til så godt som alle de studerende. Endelig vil det være en fordel, at der allerede eksisterer et miljø bygget op omkring videregående og faglige uddannelser.

4) at centret trafikalt set placeres således, at det har de bedst mulige forbindelser til det område, det skal betjene, såvel med akademisk uddannelse og forskning som folkeoplysende virksomhed, og at det har gode og hurtige forbindelser til de øvrige centre — specielt de bestående i København og Århus.

Ud fra disse synspunkter indstiller rådet, at et kommende center i det sydlige Jylland placeres i *Esbjerg-Ribe-området*, idet man herved bl. a. lægger vægt på, at centret kan placeres i umiddelbar nærhed af et større bysamfund (Esbjerg). — En placering i dette område vil forbedre studiemulighederne for unge såvel fra Sønderjylland som fra Vestjylland og vil tillige give en rimelig balance i den landelsmæssige placering i forhold til såvel Vestjylland som Sønderjylland.

I Nordjylland opfylder alene *Ålborg-Nørresundby-området* de ovenfor anførte forudsætninger, og man indstiller, at et kommende center placeres her.

Øst for Storebælt er der en række særlige fordele forbundet med en placering af institutioner for højere uddannelse og forskning ved *Roskilde*, idet man her vil kunne etablere et samarbejde med Københavns universitet med hensyn til lærerkræfter og forskningsfaciliteter. Tilsvarende muligheder findes ikke andetsteds. En lettelse af det meget store uddannelsesmæssige pres, som Københavns universitet er udsat for, vil bedst kunne ske i et bysamfund i nærheden af København, hvor man 1) vil kunne støtte sig på de bestående institutioner for højere uddannelse og forskning, 2) vil få en trafikalt set central placering for hele det sjæl-



landske område og 3) vil være sikret udvidelsesmuligheder langt ud i fremtiden.

Rådet indstiller derfor, at kommende nye centre for højere uddannelse og forskning placeres i henholdsvis *Esbjerg-Ribeområdet*, *Ålborg-Nørresundby-området* og i området omkring *Roskilde*.

Den angivne rækkefølge er ikke udtryk for nogen prioritetsorden, idet rådet ikke på nuværende tidspunkt er i stand til at foreslå, til hvilke tidspunkter og i hvilken takt de enkelte centre bør etableres. Rådet ønsker dog stærkest muligt at understrege, at en løsning af problemerne for de eksisterende universiteter og læreanstalter (herunder Odense-centret) må anses for de nærmest kommende års mest påtrængende opgaver — ikke blot fordi disse institutioner i en årrække nødvendigvis må bære den altovervejende andel af tilgangen af studerende, men også fordi de vil have til opgave at uddanne de forskere og lærere, hvoraf de kommende centres bemanning er afhængig.

Rådet finder det ønskeligt, at der, når principbeslutninger om placering af de kommende nye universitetscentre er truffet, snarest sikres de nødvendige arealer. Tidspunkterne og hovedlinjerne for de nødvendige byggerier må imidlertid fastsættes ud fra en helhedsplan og under hensyn til de ressourcer og bevillinger, der kan stilles til rådighed. Rådet skal endelig anbefale, at der, i rimelig tid inden et center skal oprettes, nedsættes en arbejdsgruppe, som kan med-

virke ved den nærmere forberedelse af centrets virksomhed.

Beregninger over de samlede investeringsudgifter ved den her omhandlede universitetsudbygning er det ikke muligt at foretage med større sikkerhed, før flere forudsætninger kan lægges fast i forbindelse med den samlede planskitse. Til foreløbig orientering kan dog anføres, at de erfaringer, der i øjeblikket står til rådighed, peger i retning af, at de samlede anlægsudgifter ved udbygningen af højere uddannelser med tilhørende nødvendige forskningsfaciliteter med de nuværende priser i gennemsnit vil andrage omkring 100.000 kr. pr. studieplads. Heri er ikke inkluderet udgifterne til kollegier, andre boliger og sådanne udviklingsmæssige foranstaltninger i øvrigt, der følger af etableringen af et universitetscenter, som samfundet under alle omstændigheder må afholde som led i den almindelige udvikling.

#### Mindretalsudtalelse:

Rektor Søren Gammelgaard er enig i, at de tre nævnte områder er dem, der bør komme i betragtning, såfremt der fremefter skal være seks universitetscentre i Danmark. Antallet af nye universitetscentre hænger imidlertid sammen med spørgsmålet om den størrelse, der bør tilstræbes for det enkelte center, og dette problem har rådet endnu ikke haft mulighed for at gøre til genstand for nærmere undersøgelse.

**K. Helveg Petersen.**

*Ernst Goldschmidt.*

## DISPOSITIONSPLANUDVALGET

for Københavns universitet.

Bilag 2.

Den 7. marts 1966.

**Redegørelse for overvejelserne i dispositionsudvalget for Københavns universitet.**

Antallet af indskrevne studenter ved Københavns universitet har igennem de sidste år været uafbrudt voksende. Siden 1957 er tallet således næsten tredoblet, idet det er steget fra ca. 6.500 til i dag at udgøre ca. 17.000.

Under hensyn til den virkning, de store årgange ville få på tilgangen til universiteterne, nedsatte undervisningsministeriet i 1957 et udvalg til at gennemgå de af Københavns og Århus universiteter udarbejdede oversigter over universiteternes byggebehov for en 10-årig periode.

Efter at udvalget havde afgivet sin betænkning den 12. juli 1958 (nr. 201) indtraf så væsentlige ændrede forudsætninger på en række punkter, at undervisningsministeriet ved skrivelse af 14. januar 1961 anmodede det omhandlede udvalg (10-års udvalget) om at tage universiteternes byggeprogrammer op til revision, således at der kunne tilvejebringes et samlet overblik over de forventede investeringer indtil 1970.

Udvalget afgav derpå sin endelige betænkning den 27. oktober 1961 (nr. 296), hvor man ud fra behovet for forbedrede arbejds-muligheder, den forøgede tilgang af studerende og forskningens ekspansion vurderede omfanget af universiteternes udvidelsesbehov.

I betænkningen anslog man, at det samlede antal tilmeldte studerende til Københavns universitet i hvert fald ville komme op på 14-15.000, hvilket efter udvalgets skøn ville stille krav om bygningsmæssige udvidelser på i alt ca. 170.000 m<sup>2</sup> bruttoetageareal foruden en række ombygningsarbejder, der også ville indebære visse lokaleudvidelser. Omkostningerne ved de pågældende udvidelser og foreslåede ombygninger blev

anslået til efter det daværende prisniveau at andrage mellem 265 og 270 mill. kr.

De omhandlede udvidelser stillede imidlertid krav om større arealer, og udvalget pegede bl. a. på følgende udvidelsesmuligheder:

- Blegdamshospitalets arealer,
- Danmarks tekniske Højskoles Østervold-gade-kompleks
- og visse dele af de københavnske kaserne-arealer.

Først den 15. september 1964 blev der imidlertid mellem staten og Københavns kommune indgået en arealoverenskomst, der bl. a. indebærer, at det nuværende Blegdamshospital og de militære arealer i Svanemølle-området her kan indgå i planlægningen af en samlet løsning på Københavns universitets lokaleproblemer. Bortset fra visse ejendomserhvervelser i den indre by består de større bygningsmæssige udvidelser, der er foretaget siden 1957, derfor væsentligst af det nybyggeri, der har kunnet gennemføres på de af universitetet i forvejen ejede arealer, og som først og fremmest omfatter Det zoologiske Centralinstitut og H. C. Ørsted-instituttet på Nørre Fælled.

Efter overenskomstens indgåelse har undervisningsministeriet ved skrivelse af 2. februar 1965 nedsat et udvalg (Dispositionsudvalget for Københavns universitet), i hvis kommissorium det bl. a. hedder: „Det vil påhvile udvalget på grundlag af nu foreliggende arealmuligheder at fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt. Udbygningsplanen må omfatte såvel area-

lerne i den indre by som arealerne andetsteds, idet det herved forudsættes, at planerne for den indre by efter det nu foreliggende søges begrænset mest muligt“.

Udvalget er begyndt sit arbejde med at indhente oplysninger om de enkelte fakulteters skøn over deres fremtidige lokalebehov. Fakulteterne har baseret deres vurderinger på de studentertal, der er angivet i nedenstående tabel, som fører til et samlet antal studiepladser på godt 20.000. Dispositionsplanudvalget har dog, da antallet af studiepladser ved Københavns universitet indgår som et vigtigt led i overvejelserne vedrørende udbygningen af landets samlede system af højere uddannelser, den 18. juni 1965 anmodet planlægningsrådet for de højere uddannelser om en udtalelse om, hvor stort et antal studerende Københavns universitet inden for rammerne af det fremtidige danske universitetsvæsen bør have plads til, samt om, hvorledes dette antal studenter må forventes at fordele sig på de enkelte fakulteter. Udvalget er bekendt med, at henvendelsen indgår i planlægningsrådets arbejde med udarbejdelse af en planskitse for de højere uddannelsers udbygning indtil 1980. Skøn over fakulteternes lokalebehov er samlet i nedenstående oversigt, der viser:

det samlede arealbehov og det antal studiepladser, der vil kunne stå til rådighed i eksisterende bygninger og efter de af fakulteterne foreslåede nybygninger og udvidelser fakultetsvis fordelt:

	Areal i brutto m <sup>2</sup>	Kapacitet (antal studiepladser)
1) <i>Det lægevidenskabelige fakultet</i> . . . . .	158.100	4.000
2) <i>Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet incl. DGU, GGU og museer</i> . . . . .	235.000*)	2.750
3) <i>Det rets- og statsvidenskabelige fakultet</i> . . . . .	21.000	5.000
4) <i>Det teologiske fakultet</i> . . . . .	7.000	800**)
5) <i>Det filosofiske fakultet</i> . . . . .	75.000	9.000
6) <i>Universitetsadministrationen</i>	10.000	
7) <i>Studenterfaciliteter m. v.</i> . . . . .	10.000	
I alt . . . . .	<u>516.100</u>	<u>21.550</u>

\*) Den del af arealbehovet, der hidrører fra Danmarks Geologiske Undersøgelse, Ministeriet for

offentlige arbejder, og Grønlands Geologiske Undersøgelse, Ministeriet for Grønland, udgør tilsammen ca. 20.000 m<sup>2</sup> brutto. I behovet er imidlertid ikke medregnet et grundareal på ca. 5 ha, der påregnes reserveret fremtidige forsøghaller for fakultetets fysiske faggruppe.

\*\*) Incl. ca. 350 studerende til skoleembedseksamen i kristendomskundskab.

Universiteterne havde i begyndelsen af 1965-66 (medio oktober) en samlet studentbestand på ca. 16.800, der fordeler sig på fakulteter, som anført nedenfor:

Fakultet	Antal studenter
Det teologiske fakultet . . . . .	394
Det rets- og statsvidenskabelige fakultet . . . . .	3.785
Det lægevidenskabelige fakultet . . . . .	3.536
Det filosofiske fakultet . . . . .	6.147
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet . . . . .	2.365
I alt . . . . .	<u>16.336</u>

Ifølge de af undervisningsministeriet senere udarbejdede prognoser til brug for opstillingen af de 3-årige budgetforslag må Københavns universitet i 1970 regne med en samlet studenterbestand på ca. 23.800. Dette antal kan forventes at ville fordele sig på fakulteterne som følger:

Det teologiske fakultet . . . . .	570
Det rets- og statsvidenskabelige fakultet . . . . .	5.170
Det lægevidenskabelige fakultet . . . . .	4.490
Det filosofiske fakultet . . . . .	10.250
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet . . . . .	3.320

På de arealer, som efter indgåelsen af overenskomsten med Københavns kommune i alt står til rådighed for Københavns universitet, findes der allerede, eller vil der kunne opføres følgende etagearealer:

Arealets navn**)	m <sup>2</sup> brutto
Indre by (omfattende ejendomme, som er i universitetets besiddelse, eller som er sikret universitetet ved en partiel byplanvedtægt) . . . . .	57.000
Bebyggelsen omkring Botanisk Have . . . . .	27.000

Blegdamshospitalsarealet . . . . .	120.000
Institutarealerne ved Rigshospitalet og Anatomisk Institut . . . . .	32.000
Rådmandsgade (Matr. 5693 udenbys Klædebo) . . . . .	20.000
Nørre Fælled . . . . .	75.000
De militære arealer ved Svanemøllen..	160.000*)
I alt . . .	491.000

\*) Etagearealet er beregnet under forudsætning af en udnyttelsesgrad på 0,4 og 0,5 for henholdsvis Ryvangsområdet og Vognmandsmarken.

\*\*) Udover de angivne arealer disponerer Københavns universitet i Københavnsområdet over et areal ved Nybrogård på ca. 35 ha, hvoraf de 15 ha kan bebygges. Det pågældende areal er i overvejelserne forudsat anvendt til kollegiebyggeri eller sådanne særlige institutter, der ikke har nogen umiddelbar forbindelse med den almindelige universitetsundervisning.

Det er herefter åbenbart, at de arealer, der for tiden kan anvendes til universitetsformål, ikke giver mulighed for en samlet løsning på Københavns universitets lokale problemer. Det må således tages i betragtning, at foruden det udækkede behov på ca. 25.000 m<sup>2</sup> brutto, hvortil kommer yderligere nævnte 5 ha til forsøgshaller for den fysiske faggruppe, vil udbygningen på de pågældende arealer i et ikke ringe omfang medføre ombygning af for universitetsforhold uhensigtsmæssige eksisterende lokaler. Derved kan meget vel en del af arealerne gå tabt.

Under indtryk heraf har udvalget i skrivelse af 8. december 1965 anmodet undervisningsministeriet om at optage forhandlinger med boligministeriet for at få Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgade-kompleks, der som ovenfor nævnt i betænkningen af 27. oktober 1961 blev anført som udvidelsesmulighed for universitetet, stillet til rådighed for Københavns universitet, efterhånden som udflytningen af højskolen finder sted.

Østervoldgade-komplekset har et samlet bruttoetageareal på ca. 40.000 m<sup>2</sup>, således at dette sammen med de ovennævnte 491.000 m<sup>2</sup>, i alt ca. 531.000 m<sup>2</sup>, formentlig vil kunne komme til at dække universitetets opgjorte lokale behov, hvori dog ikke er medregnet arealer til større centrale, videnskabelige biblioteker.

Dette forudsætter imidlertid, at de hidtil nævnte arealmuligheder udnyttes fuldt ud. Arealerne vil således ikke komme til at indeholde væsentlige reserver.

Hertil kommer, at opgørelsen af arealbehovet på noget længere sigt utvivlsomt snarere er for lav end for høj. Inden for mange felter vil der foregå en kraftig ekspansion af nye fag, der ikke kan forudses. Udvalget er i sine beregninger gået ud fra, at arealbehovet pr. student vil forblive uændret på længere sigt. Denne antagelse er imidlertid næppe realistisk, da det hidtil har vist sig i Danmark såvel som i udlandet, at arealbehovet ved universiteterne har været voksende selv med uændret antal studenter. Man vil derfor og på grund af forskningens udvikling og stigende krav om videre- og efteruddannelse ikke ved den skitserede udbygning kunne tilgodese de yderligere arealkrav, der vil opstå.

Endvidere medfører den omhandlede udbygning af universitetet, at man i høj grad vil komme til at inddrage ældre og uhensigtsmæssige lokaler i planerne. Yderligere vil der ved universitetets udvidelse i den indre by opstå alvorlige problemer i forbindelse med genhusningen af de nuværende beboere. Dette vil antagelig sinke universitetets udvidelser i dette område.

Selv om udvalget i øjeblikket går ud fra, at Københavns universitet på lang sigt næppe udbygges til mere end et samlet antal studenter på ca. 20.000, har man fundet de ovennævnte ulemper så alvorlige, at man i sine overvejelser har inddraget muligheden for at få yderligere arealer stillet til rådighed for universitetet. Nødvendigheden heraf er især blevet betonet fra det matematisk-naturvidenskabelige fakultets side. Især dette fakultets uddannelser er pladskrævende, og der forudses en fortsat kraftig ekspansion i de faggrupper, hvis arealbehov er mest omfattende. Fakultetets repræsentanter i udvalget har som et sådant egnet udvidelsesområde peget på et areal i Lundtofte, der er beliggende umiddelbart øst for det areal, hvorpå Danmarks tekniske Højskole opføres, og som ejes af Lyngby-Tårnbæk kommune. Arealet vil kunne rumme henved 200.000 m<sup>2</sup> etageareal. Fakultetet fremhæver, at arealet, hvis det blev overdraget til den matematisk-fysisk-kemiske faggruppe, ville give denne betydelige

## Bilag til f. t. l. om centre for højere uddannelser.

reservearealer og dermed forskningsmæssige ekspansionsmuligheder, ligesom det ville blive muligt at samle faggruppens nu temmelig spredte institutter og laboratorier på ét sted.

Fakultetets repræsentanter har endvidere fremhævet, at man ved en sådan placering ville skabe mulighed for, at der mellem faggruppen og Danmarks tekniske Højskole på forskningens og den videregående uddannelses områder ville kunne udvikle sig et samarbejde, der vil kunne blive af betydning for udviklingen i såvel højskolens som universitetets hele virksomhed, hvortil kommer, at man ville kunne opnå en mere intensiv udnyttelse af de faciliteter, som begge de to uddannelsesinstitutioner har brug for.

Udvalget har af de ovenfor anførte grunde ment at måtte henlede opmærksomheden på det ønskelige i at gennemføre Københavns universitets udbygning ved til dette formål at inddrage yderligere arealer.

Udvalget finder ikke at have det fornødne grundlag på nuværende tidspunkt til at fremkomme med endeligt forslag til placering af de enkelte fakulteter og faggrupper

på de arealer, der står eller måtte blive stillet til rådighed for Københavns universitet, men mener dog at kunne fastslå, at det lægevidenskabelige fakultet fortsat må placeres på arealerne omkring Rigshospitalet herunder Blegdamshospitalets arealer, at den botanisk-biologiske faggruppe inden for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet placeres i bebyggelsen omkring Botanisk Have, og den zoologisk-biologiske faggruppe på Nørre Fælled.

Udvalget har heller ikke på nuværende tidspunkt kunnet foretage en opgørelse af udgifterne ved en tilfredsstillende udbygning af Københavns universitet. Det kan dog fastslås, at omkostningerne ved det nybyggeri, der skal til for alene at tilfredsstille det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets behov for nybyggeri, antagelig vil andrage mindst 700 mill. kr. Omkostningerne ved universitetets udbygning i øvrigt kan ikke opgøres på nuværende tidspunkt, men må antages at andrage omkring 300 mill. kr.

Udvalget påregner at afgive betænkning med et forslag til udbygningsplan i løbet af 1966.

## UNDERVISNINGSMINISTERIET

Den 8. marts 1966.

Bilag 3.

## Redegørelse for den bygningsmæssige situation ved Århus universitet.

Århus universitet, der er en selvejende institution, hvis forhold er fastlagt ved lov nr. 73 af 7. marts 1952, påbegyndte sin virksomhed i 1928 med 78 studerende. Universitetets studentertal voksede de første 30 år langsomt, og først i 1958 nåede tallet op over 2.000. Siden da har tilvæksten været meget stærkt stigende, som nedenstående tabel viser:

	Samlet antal indskrevne studerende
1958-59.....	2.103
1959-60.....	2.241
1960-61.....	2.478
1961-62.....	3.000
1962-63.....	3.836
1963-64.....	4.154
1964-65.....	4.780
1965-66.....	5.926

Selve opbygningen af fakulteterne er også sket gradvis, og først i 1956 begyndte man med det sidste af de fem traditionelle fakulteter, det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Dette fakultets matematisk-fysisk-kemiske faggruppe er nu fuldt udbygget i den forstand, at de studerende kan tage afsluttende eksamen i faggruppens discipliner i Århus, hvorimod udbygningen af den naturhistorisk-geografiske faggruppe endnu ikke er afsluttet, og afsluttende eksamen i faggruppens discipliner må tages ved Københavns universitet.

Århus universitet har af Århus kommune gradvis fået overdraget arealer i den nuværende universitetspark, ligesom man har erhvervet nogle tilstødende arealer, således at universitetet i dag råder over 25 ha i og omkring universitetsparken.

Disse arealer er eller vil inden for de næste par år blive fuldt udbygget, og da universitetets lokalebehov ikke dermed er dækket, regner man med, at det skal overtage kasernearealerne vest for universitetsparken og endnu et areal, eller i alt 14,4 ha.

Universitetet vil herefter komme til at disponere over tilsammen ca. 40 ha.

På disse ca. 40 ha ønsker universitetet at komme til at disponere over et samlet etageareal på ca. 280.000 brutto m<sup>2</sup>, heraf ca. 56.000 m<sup>2</sup> til kollegier, statsbibliotek, spisestuer o. lign., der allerede delvis huses i universitetsparken. Af byggeriet i universitetsparken er 118.904 m<sup>2</sup> opført eller under opførelse, medens der er lagt planer for tilvejebringelse af yderligere ca. 158.000 m<sup>2</sup>. Når disse planer er realiseret, vil der være skabt tidssvarende rammer for ca. 5.000 studerende.

Med det nuværende studentertal på 5.926 udnyttes de til rådighed stående lokaler til det yderste. Inden for det humanjuridiske fakultet var undervisningslokalerne i efterårssemesteret 1965 således udnyttet 95 pct. i tiden fra kl. 8 til kl. 18 på ugens 5 første dage, og til efteråret 1966 må der træffes yderligere særforanstaltninger for at opretholde den frie adgang til universitetet.

Allerede i 1967 regner man med, at studentertallet vil nå op på 7.000. Fra universitetets side lægger man derfor overordentlig stor vægt på, at udflytningen af de militære anlæg vest for universitetsparken (Høegh Guldbergsgades og Langelandsgades kaserne) bliver fremmet mest muligt, således at udbygningen kan komme i gang. En forudsætning for planernes gennemførelse er bl. a., at opførelsen af en planlagt ny kaserne i Finderup fremskyndes mest muligt. Man peger i denne forbindelse specielt på det behov, som det matematisk-naturvidenskabelige fakultets biologiske faggruppe har for at få sit byggeprogram gennemført, således at de biologistuderende kan afslutte deres studier i Århus.

Det ovennævnte udvidelsesprogram på 158.000 brutto m<sup>2</sup> anslås efter et foreløbigt skøn til 320 mill. kr. (pr. 1. april 1964), og det henstilles fra universitetets side, at der ved en rammebevillingslov for Århus uni-

versitet skabes hjemmel for at gennemføre byggeprogrammet ved årlige investeringer på 30-45 mill. kr.

Efter gennemførelsen af det nævnte byggeprogram, vil arealerne i og omkring universitetsparken være fuldt udbygget, og mulighederne for at skaffe universitetet yderligere udvidelsesmuligheder i dette område af Århus er yderst begrænsede.

Man påpeger fra universitetet det uheldige heri og henviser til, at man, såvel i Odense som rundt omkring i verden, hvor nye universiteter oprettes, udlægger langt større arealer til universitetsformål for derved at sikre universiteterne ekspansionsmuligheder mange år frem i tiden, herunder også til

videre- og efteruddannelsesformål, som må forventes at få en stadigt stigende betydning.

Århus kommune har tidligere stillet i udsigt, at kommunen vil være indstillet på at sikre universitetet et samlet areal på 50-100 ha i indlemmelsesområdet („Århus Nord“), senest når det bliver aktuelt at træffe byplanmæssige dispositioner for dette område.

Århus universitet har nu indstillet, at der ved de forestående forhandlinger med kommunen søges opnået tilsagn om, at et areal på 100-150 ha bliver udlagt til udvidelsesområde for universitetet.

UDVALGET VEDRØRENDE OPRETTELSEN  
AF ET UNIVERSITET I ODENSE

Bilag 4.

Den 3. marts 1966.

**Redegørelse for situationen omkring Odense universitets oprettelse.**

Ved lov nr. 200 af 16. juni 1962 bemyndigedes undervisningsministeren til at godkende oprettelsen af et lægevidenskabeligt fakultet i Odense. Umiddelbart efter nedsattes et udvalg til forberedelse af fakultetsoprettelse, og dette udvalg gik i gang med at undersøge de arealmæssige muligheder for at placere fakultetet i tilknytning til Odense Amts og Bys Sygehus, idet man dog også skulle tage hensyn til mulighederne for at samarbejde med den veterinær- og landbohøjskole, som landbrugsministeren ved lov nr. 154 af 31. maj 1961 var blevet bemyndiget til at oprette i Odense.

Under behandlingen af lovforslaget om oprettelsen af et lægevidenskabeligt fakultet blev der givet udtryk for det ønskelige i, at spørgsmålet om, hvor andre kommende universiteter skulle placeres, blev behandlet i et ministerielt udvalg. Et sådant udvalg — universitetsplanlægningsudvalget — blev kort efter nedsat, og i december 1963 afgav udvalget indstilling om placering af et humanistisk og senere et naturvidenskabeligt fakultet i Odense. På grundlag af denne indstilling og et af undervisningsministeren derom fremsat lovforslag vedtoges lov nr. 190 af 4. juni 1964 om oprettelse af et universitet i Odense. Umiddelbart efter lovens vedtagelse ændredes kommissoriet for det førstnævnte udvalg vedrørende oprettelsen af et lægevidenskabeligt fakultet til at omfatte et egentligt universitet, og medlemskredsen blev samtidig udvidet.

Forudsætningerne for udvalgets arbejde var derved blevet ændrede, bl. a. fordi det lægevidenskabelige fakultets bygninger — bortset fra institutterne for almindelig patologi, patologisk anatomi og retsmedicin, som skal arbejde i meget nær tilknytning til sygehuset — under hensyn til et samarbejde med det kommende naturvidenskabelige fakultet og den kommende veterinær- og landbohøjskole, nu skulle placeres på et

areal i Odenses sydøstlige udkant ved siden af det til landbohøjskolen udlagte areal.

I september 1964 ansattes en administrator for Odense universitet, og 1. november s. å. etableredes en universitetsadministration i Odense. Under hensyn til det stadig stigende studenterpres på universiteterne i København og Århus samledes udvalgets og administrationens bestræbelser om hurtigt at få en undervisning til skoleembedseksamen og lægevidenskabelig embedseksamen i gang i midlertidige lokaler.

Den eneste virkelig anvendelige løsning viste sig at være at lade det sidste afsnit af Odense Teknikums nybygning opføre straks, selv om teknikum først ville få brug for det i 1971, og at lade universitetet leje afsnittet så længe. Den 25. maj 1965 bevilgede finansudvalget et rente- og afdragsfrit statslån til delvis dækning af udgifterne ved det nævnte byggeafsnits opførelse, og umiddelbart efter begyndte byggeriet. Dette byggeri skrider planmæssigt frem, således at universitetet fra 1. september 1966 vil have lokalemæssige forudsætninger for at optage 100-120 studerende til skoleembedseksamen og 50-60 medicinske studerende årlig.

Kort tid efter gav lønningsrådet sin tilslutning til, at der på normeringslovforslaget for finansåret 1966-67 blev søgt normeret 9 professorater under det humanistiske og 5 professorater under det lægevidenskabelige fakultet, og at disse professorater blev opslået med det samme under forbehold om normeringslovens vedtagelse.

5 af professorerne under det humanistiske fakultet er allerede udpeget, og de sidste 4 forventes udpeget i løbet af marts måned d. å. Da der endvidere på forslaget til finanslov for finansåret 1966-67 er søgt bevilling til aflønning af underordnet lærerpersonale, da der allerede i efteråret 1965 blev udpeget en overbibliotekar, og da der den 12. januar d. å. blev bevilget 1,1 mill. kr. til køb af en



ejendom, som er velegnet til midlertidigt universitetsbibliotek, synes der ikke at være afgørende hindringer for, at det humanistiske fakultet vil kunne begynde sin virksomhed som planlagt til september d. å.

Den mangel på kvalificerede lærere, som gør det vanskeligt at modtage de studerende, som melder sig til de lægevidenskabelige fakulteter i København og Århus, har også præget arbejdet med at få besat de lægevidenskabelige professorater, som er oprettet i forbindelse med etableringen af et lægevidenskabeligt fakultet i Odense. Man går dog ud fra, at 50-60 lægevidenskabelige studerende vil kunne påbegynde deres studier i undervisningsåret 1966-67.

Jævnside med forberedelsen af undervisningens påbegyndelse i midlertidige lokaler har man arbejdet med planerne til universitetets permanente bygninger. Man har således fået fastlagt de arealer, hvorpå de tre førnævnte lægevidenskabelige institutter ved sygehuset skal opføres, og man er i gang med at opstille byggeprogrammer for disse institutter, som skal stå færdige i 1969, når de medicinske studerende, som påbegynder deres studier i 1966-67, skal begynde med studiets 2. del.

Den 22. juni 1965 bevilgede finansudvalget 515.000 kr. til afholdelse af en nordisk idékonkurrence om udformningen af et center for højere uddannelse og forskning i Odense, og den 16. februar d. å. tiltrådte finansudvalget, at der blev sikret et samlet areal på 475 ha incl. det areal, der allerede står til disposition for den kommende veterinær- og landbohøjskole.

Idékonkurrencen udskrives den 11. marts d. å., og resultatet forventes at foreligge omkring den 1. november d. å.

Hvor stor en del af de nævnte 475 ha, der skal udlægges til brug for universitetscentret, vil først kunne fastlægges, når idékonkurrencen er afsluttet.

Ifølge konkurrenceprogrammet regner man med, at der i de første 5 år skal opføres 43-48.000 brutto m<sup>2</sup> til det humanistiske og lægevidenskabelige fakultet samt landbo-

højskolen, og at der derefter indtil 1980 skal opføres 133.000 brutto m<sup>2</sup> til de to fakulteter og landbohøjskolen samt til universitetsbiblioteket og det naturvidenskabelige fakultet. Endelig skal der i konkurrenceprojekterne angives udvidelsesmuligheder på i alt 176.000 brutto m<sup>2</sup>. Udgifterne i den første 5-års periode anslås til ca. 100 mill. kr. incl. udgifterne ved opførelse af de 3 institutter ved sygehuset, medens udgifterne i resten af tiden indtil 1980 anslås til ca. 270 mill. kr. De udvidelsesmuligheder for de tre fakulteter, landbohøjskolen, biblioteket og administrationen m. m., der skal være indeholdt i konkurrenceprojekterne, repræsenterer i 1965-priser ca. 350 mill. kr. Den endelige opdeling af byggeriet i perioder og afgørelse af, hvad og hvor meget der skal bygges i de enkelte perioder, vil dog først kunne fastlægges, når idékonkurrencen er afsluttet, og et egentligt programmeringsarbejde er påbegyndt. Hvornår der opstår behov for udvidelser, og i hvilken takt de skal gennemføres, kan der på nuværende tidspunkt intet siges om, udover at det teknisk næppe vil være muligt at påbegynde disse udvidelser før efter 1980. På den anden side må det forudses, at der som led i den samlede udbygning af de højere uddannelser vil blive behov for at oprette andre studieretninger end de ovennævnte ved Odense-centret i løbet af de næste årtier, hvorfor man må regne med, at der inden de ovennævnte udvidelsesmuligheder søges realiseret i videre omfang, bliver behov for byggerier af et omfang, der vil bringe investeringerne i Odense-centrets første udbygningsfase op på ca. 500 mill. kr.

Udvalget har i denne forbindelse gennem undervisningsministeriet anmodet Planlægningsrådet for de højere uddannelser om en udtalelse om, hvilke andre studieretninger der efter planlægningsrådets opfattelse bør forudses oprettet ved centret i Odense, og til hvilken kapacitet de enkelte studieretninger bør udbygges inden for den samlede ramme på ca. 5.000 studiepladser, hvortil centret foreløbig er forudsat udbygget.